

Planiranje rada s liturgijskim pjevačkim zborom¹

Ivan Andrić

Uvodna ilustracija

Voditelj sam crkvenog zbora s kojim imam redovitu probu jednom tjedno. Preda mnom je *sljedeća nedjeljna misa* koju treba glazbeno urediti, što uvijek znači da trebam s pjevačima ponešto od repertoara ponoviti, utvrditi, naučiti... U vidu imam i *nedjelju koja dolazi za dva ili tri tjedna*, budući da sa zborom želim otpjevati jednu novu popijevku. Kako dobro poznajem pjevačke snage zbora, znam da nije dovoljna samo jedna proba da bi je zbor bio kadar dobro i sigurno otpjevati, pa i za nju treba naći vremena na probi. Tu je i *neko izvanredno slavlje* (župni god, slavlje prve pričesti, krizme... približava se Veliki tjedan... Božić je pred vratima...) koje opet traži svoju pripravu izdaleka, kako bi sve na vrijeme bilo spremno. I sve to treba stati u pjevačku probu koju imam jednom tjedno, a koja traje nešto više od jednog sata.

Što nam govori ovaj primjer? Mi koji smo voditelji liturgijskih zborova, koji smo na sebe preuzeli zadaću glazbenog uređenja liturgijskih slavlja naših župnih zajednica, uvijek anticipiramo vrijeme koje je pred nama: danas se pripremamo za misu koju ćemo pjevati za dva dana, danas se pripremamo za misu koju ćemo pjevati za dva tjedna, danas se pripremamo za misu koju ćemo pjevati za dva mjeseca. I sad, na što nas upućuje ova situacija koja je okrenuta bližoj ili daljoj budućnosti? Očito da nas navodi na potrebu pomnog planiranja rada sa zborom i na potrebu detaljnog planiranja svake probe ukoliko želimo ostvariti ciljeve koji su nam postavljeni. Ovo planiranje dakako ne uključuje samo pitanje *kada* će se pjevati, već treba voditi računa i o tome *što* će se pjevati, pa i *tko* će pjevati.

Čemu planirati? Na području aktivnosti oko liturgijske glazbe često smo zbog različitih okolnosti prepušteni stihiji, improvizaciji, snalaženju na licu mjesta, pomodarstvu, bezidejnosti... A baš bi to trebalo nastojati izbjeći. Planiranje rada s liturgijskim pjevačkim zborom baš tome može doskočiti, davši radu zbora i zadaće i ciljeve.

1. Oblici planiranja

Planiranje može biti, da se izrazimo jezikom poslovnoga rječnika, **kratkoročno**, **srednjoročno** i **dugoročno**. Ovim jezikom, koji možda i nije najsretniji,

ali nam je blizak, govorio bih i o planiranju rada sa zborom.

Započnimo s onim koji je najširi i koji možemo označiti kao **dugoročno planiranje**. Imajući u vidu najčešću praksu ritma rada sa zborom, radna godina pjevačkog zbora može biti podijeljena u dva razdoblja: npr. ono što se proteže od početka nove pastoralne godine pa do kraja božićnog vremena, te ono što započinje nakon božićnog vremena pa do ljetnog predaha. Kako uglavnom svaki zbor barem na neko vrijeme obustavi rad preko ljeta, a s radom započinje krajem kolovoza ili u rujnu, ovaj početak rada možemo smatrati i početkom nove radne godine za zbor. Dugoročni plan ovdje može zahvatiti vrijeme od početka nove radne godine pa do kraja božićnog vremena. Globalni pogled na ovo razdoblje zahvaća nedjelje kroz godinu (dalje n.k.g), svetkovine i blagdane koji pripadaju ovom jesensko-zimskom razdoblju (Mala Gospa, Uzvišenje sv. Križa, neke nedjelje s posebnim naglaskom kao npr. Misijska nedjelja, Svi sveti, Dušni dan, spomendan sv. Cecilije, Svetkovinu Krista Kralja... možda u ovom razdoblju pada i župni god ili kakvo drugo izvanredno slavlje...), a tu je i božićni ciklus s vremenom došašća i onim božićnim. Sve ove momente treba imati na pameti kad se dugoročno planira rad sa zborom.

Imajući u vidu vrijeme koje je na raspolaganju i pjevačke snage kojima raspoložem, izrađujem određeni globalni plan:

- u tom razdoblju želim sa zborom naučiti dvije-tri nove popijevke za nedjeljna slavlja vremena kroz godinu, sa željom da ih i zajednica usvoji;
- također želim naučiti jedan ili dva dijela misnog ordinarija (npr. jedan novi *Svet* za puk), gdje računam da će se i zajednica postupno uključiti u pjevanje istih;
- želim da i zbor za neku od prigoda koje predstoje nauči jednu višeglasnu kompoziciju - novu višeglasnu misu ili barem jedan ili dva njezina dijela - koju ću nastaviti raditi poslije božićnih blagdana pa će se imati jedina nova misa na repertoaru kad dođe Uskrs ili koja druga prigoda koju će trebati obući u svečano glazbeno ruho;
- tu su i prigode za koje zbor već otprije ima naučenih popijevki ili zbornih skladbi, no godina je duga, a glazbena memorija pjevača baš i nije, pa su ih pjevači gotovo zaboravili i trebat će vremena da ih se ponovi i utvrdi;
- možda o Božiću kanimo složiti i kakav glazbeni program – kraći koncert (zašto ne!?)...

Plan je ambiciozan, bit će posla! Jasno je da ga se, malo-pomalo, mora početi ostvarivati već od prve pjevačke probe.

Prijedimo sad na planiranje koje možemo označiti kao srednjoročno. Pogled srednjoročnog planiranja dijeli dugoročni plan na kraće etape. Prema uvodnoj ilustraciji, možemo reći da se ovdje radi o onoj situaciji kad u vidu imam prigodu (nedjeljnu misu, blagdan...) koja dolazi za npr. dva ili tri tjedna, jer sa zborom želim otpjevati jednu novu pjesmu koja odgovara tom određenom slavlju, a znam da nije dovoljna samo jedna proba da bi je zbor bio kadar dobro i sigurno otpjevati. Ovo planiranje pretpostavlja da bar okvirno znam što ću pjevati na misi za dvije ili tri nedjelje.

Imajući u vidu vrijeme koje je na raspolaganju i pjevačke snage kojima raspolazem, i ovdje pravim plan:

- u vidokrugu mi je određena skora prigoda, a u rukama pjesma koja je za nju prikladna; pjesma nije prezahtjevna, ali svejedno znam da je neću moći pjevati sa zborom nakon samo jedne probe pa ju već danas stavljam pred pjevače i počinjem uvježbavati; ponovit ću je i utvrditi na probi sljedećega tjedna, i eto je spremne za nadolazeću prigodu;
- i u ovo srednjoročno planiranje ulaze mnoge kompozicije koje su složenije, možda višeglasne; nije dovoljna samo jedna proba da bi ih ponovio i zato ih ponavljam već dvije ili tri probe unaprijed; svatko tko radi sa zborom koji se pjevanjem bavi na amaterskoj razini dobro zna koliki je 'kapital' svaka naučena kompozicija, pogotovo ona višeglasna, i zato ih je dobro s vremena na vrijeme osvježiti i ponoviti da ne bi pale u potpuni zaborav;

I konačno, tu je planiranje koje smo nazvali **kratkoročnim**. Ono se odnosi na sljedeću najbližu prigodu (npr. nedjeljnu misu koja predstoji) kod koje zbor pjeva, a za koju na pjevačkoj probi što joj prethodi moram sve prirediti. Imajući u vidu uobičajen tijek probe i računajući s mogućnostima pjevača kojima raspolazem, i ovdje pravim plan:

- ovo planiranje pretpostavlja da imam jasan glazbeni program za baš tu određenu priliku: pjesme za sve prigode u slavlju su izabrane, kako one što pripadaju promjenjivim misnim dijelovima, tako i one što pripadaju nepromjenjivim dijelovima mise;
- ponešto od svega što se namjerava pjevati ne zahtijeva nikakvu probu jer su pjesme poznate, no nekih se pjesama ipak treba podsjetiti; tu je i otpjev za psalam kojega se treba podsjetiti, naučiti, možda i neki poklik *Aleluja* koji se dulje nije pjevao ili poklik nakon pretvorbe...;

I sad, želim li na vrijeme imati sve spremno, želim li biti i svjež i nov u ovom svojem radu, želim li da zbor koji vodim doista bude partner i animator zajednice okupljene na liturgijsko slavlje, želim li izbje-

ći nered, stihiju, aljkavost... sve ove do sad spomenute sastavnice treba pokušati uokviriti u pjevačku probu. Kažem – pokušati – jer mi je iz vlastitoga iskustva rada sa zborom jasno da to, dakako, nije uvijek moguće.

Još poneka napomena uz planiranje

Uzimajući u obzir da su zborovi koje vodimo liturgijski zborovi, trebamo biti pažljivi u odabiru kompozicija kad planiranje konkretiziramo naslovima. **Svaku kompoziciju koju odabirem smještam u konkretno liturgijsko vrijeme, slavlje... i u baš određeno mjesto u liturgijskom slavlju.** Dogodi se, naime, da se neku kompoziciju nauči jer se sviđa pjevačima ili meni koji vodim zbor, a kad dođe pitanje kad će se i gdje takva pjesma pjevati, tad se može slegnuti ramenima i reći: »Negdje!«, a to *negdje* često zapravo više znači *nigdje*, jer je za liturgiju neprikladna. Liturgijskom glazbenom animatoru pjevarica treba biti često u rukama!

Pažljivo planiranje i te kako vodi računa o tome da zbor u liturgiji animira zajednicu okupljenu na slavlje, da ju potakne da zajedno s njima združi svoje glasove i pjeva, da od njih uči pjevati... **To znači da u planiranju uvijek trebam imati pred očima ne samo zbor, nego i zajednicu kojoj zbor služi.** Raspjevana crkva – to je najljepša nagrada svima koji nastoje oko pjevanja u liturgijskim slavljima.

Nadalje, **odabir kompozicija mora biti uvjetovan i pjevačima, njihovim mogućnostima i granicama.** Pretjerane ambicije voditelja zbora često ne dovedu do cilja, a ostave gorak okus neuspjeha i nezadovoljstva unatoč velikom trudu koji se uloži. S druge strane, može se spomenuti i obrnuta situacija, kad pjevači imaju više »ambicija« od njihova voditelja...

U cjelokupnom planiranju treba biti 'liturgičan', realan, sistematičan i, konačno, ustrajan.

2. Plan rada pjevačke probe

Nakon ovog pokušaja teoretiziranja o planiranju, evo nas i do pjevačke probe na kojoj se svi planovi konkretiziraju. Zbroje li se svi momenti kad pjevači pjevaju, jasno se uočava da je najveći dio zauzet probama. Ti sati zajedničkog rada vrijeme su kad se glazba otkriva, istražuje, analizira, usvaja... No, isto tako, u tom se vremenu ostvaruje prijateljsko ozračje, ugodna klima sa svojom mnogostrukom mrežom međusobnih prijateljskih odnosa. Probe su temeljni dio života zbora. One su mnogo više od samog učenja pjesama.

Mjesto i vrijeme

Većina zborova ima probu jedanput tjedno, najčešće navečer, u unaprijed dogovoreno vrijeme, kad je većina pjevača slobodna. Dječji zborovi češće se nalaze

subotom ili kojim drugim danom, kad su djeca slobodna od školskih obveza.

Radost zajedničkog pjevanja i zadovoljstvo da se pjevačice i pjevači nađu zajedno sigurno su potaknuti i ugodnim prostorom u kojem se proba odvija. Ako okolnosti u kojima radimo ne idu u prilog rečenome, tad se treba potruditi da se od neugodnih i neuglednih prostora u kojima se proba održava učini koliko-toliko gostoljubiv ambijent: već uredno složene stolice pjevačima su znak da ih se očekuje, da ima netko tko cijeni njihov dolazak, trud i dobru volju... Gotovo da je nepotrebno napomenuti kako dvorana u kojoj treba disati punim plućima treba biti prozračna, prostrana i čista, da treba biti isto tako dobro osvijetljena, a zimi zagrijana. Na neke od uvjeta ne možemo utjecati, no ima i onih okolnosti oko kojih i sami pjevači mogu uznastojati (npr. da netko dođe malo ranije složiti stolice, prozračiti prostoriju... – to svakako može biti zadatak ponekoga od pjevača).

»Problemi u startu«: kašnjenje i neredovitost

Ima ih koji uvijek kasne! No, najčešće i nisu svjesni smetnji koje na taj način uzrokuju, kao ni reakcija koje izazivaju. Ovo je nesumnjivo bolest od koje boluju mnogi članovi naših zborova. Takvi ne samo da se ne okoriste prvim časovima probe, nego i druge ometaju svojim naknadnim ulaskom jer se nerijetko prvi dio probe pretvori u neprestano ulaženje i smještanje što svakako ometa tijek probe.

Koji lijek uzeti protiv ove bolesti?

Svakako ne koristi čekati da se svi okupe jer na taj način omalovažavamo točnost onih koji su došli na vrijeme, a i prešutno ispričavamo one koji kasne – ohrabrit ćemo ih samo da to čine još bolje!

Treba izbjegavati i »javne opomene« onima koji kasne, treba također paziti da »brojanje« zakašnjelih ne bude glavna tema prvog dijela probe, pa drugi put možda više neće htjeti ući u pjevaonicu ni oni koji kasne »ni krivi ni dužni«. Držati »prodike« o kašnjenju i točnosti onima koji su došli također je besmisleno...

Najbolji način da se dođe do dobrog rezultata stoji u tome da oni koji kasne shvate loše učinke svojega ponašanja. Treba upozoravati, treba katkada osobno diskretno opomenuti, treba probu započeti na vrijeme... Ali i još nešto: treba imati smisla i razumijevanja za članice i članove zbora, jer se valja sjetiti da oni koji dolaze na probe dolaze iz različitih prilika: tu su djeca, tu je posao, tu je i udaljenost, katkad i nevoljkost...

Vezano uz neredovitost pohađanja, evo kratkog opisa svima dobro poznate situacije: dođeš na nedjeljnu misu koju si lijepo isplanirao, proba je bila uspješna i izbor pjesama za misu računa na pjevače koji su bili na probi, kad tamo – nedostaje ih trećina, a među

njima baš onaj pjevač ili ona pjevačica koji su sigurni pjevači u pojedinom glasu... ili obrnuto, proba je bila slabije posjećena pa je održana u okvirima mogućnosti onih koji su se okupili – kad ono, na misu se broj pjevača udvostručio – no s njima kao i bez njih, jer nisu ponovili pjesme, jer ne znaju otpjev za psalam... Odgovornost i suodgovornost! Potrebno je ustrajno i strpljivo poticati i na jedno i na drugo. Kao voditelj, možeš imati sjajan plan, ali ako ga nemaš s kime provesti sve je badava. No, nisi samo ti u igri, nego i oni koji su ozbiljno i odgovorno prihvatili preuzetu dužnost. S pravom mjerom obzira i uvažavanja ponekad treba reći i koju konkretniju i jasniju riječ poziva i poticaja, katkad pojedinačno – onima kojih se tiče, a ponekad i pred onima redovitima da bi se uvjerali kako se vodi računa o posjećivanju proba i misa kod kojih zbor pjeva.

Ponegdje se vodi evidencija o pohađanju pjevačkih proba. Ona može biti korisna, jer može poslužiti kao svojevrsan dodatni poticaj redovitom dolasku na probe. Nerijetko je, međutim, i 'kamen smutnje'. Vođenje evidencije ovakve vrste svakako ne smije biti nekakav potajni voditeljev podvig, već bi ono trebalo biti javno i uz suglasnost članova zbora.

Ozračje probe: disciplina i opuštenost

Proba pjevanja treba biti trenutak ozbiljnog rada, ali uvijek treba računati da je to trenutak koji je pjevačima drag jer su zajedno, pa stoga treba ostaviti mjesta i određenoj mjeri opuštenosti.

Neki voditelji ovu dvostranost ne razumiju pa pjevače 'tlače' radom i samo radom, a drugi opet uglavnom probu shvaćaju kao 'parlaonicu', razmjenu mjesnih priča i gubljenje vremena... Ima vremena za sve! Od pjevača koji nam dolaze na probe ne treba očekivati previše – ni u pjevanju, ni u disciplini. Tu je voditelj pjevanja koji treba najviše očekivati od sebe samog. Treba imati na umu da je za mnoge od članova zbora dan počeo već u ranim jutarnjim satima, da je iza njih čitav radni dan te da ih kraj dana dočeka umorne. S druge strane, treba s pravom mjerom ozbiljnosti pristupiti svakoj probi jer na taj način pokazujemo da poštujemo vrijeme koje pjevači odvajaju za probe. Loše je ako pjevači na kraju probe pomisle da su uzalud došli, jer će jednom odlazeći s probe pomisliti kako mogu i kvalitetnije utrošiti svoje slobodno vrijeme.

Ozračje probe treba očitovati radosni susret kršćana koji ne samo da se pripremaju kako bi svojim pripremljenim i uvježbanim pjevanjem slavili Boga u liturgijskim slavljinama, nego to čine već 'ovdje i sada' – kroz trud i nastojanje na svakoj pjevačkoj probi. Ovo će raspoloženje i ovakav pristup produbiti i potaknuti kratko tumačenje teksta kompozicije, koji može i treba postati duhovna hrana onih koji ga ponavljaju mnogo puta dok uvježbavaju melodiju. Tu,

dakako, ne treba mnogo pričeti: kratko svraćanje pozornosti na tekst pjesme ili samo poneki stih, riječi, na mjesto te pjesme koju se uvježbava u euharistijskom slavju... već će biti dovoljno da pjesmi dađu vlastito glazbeno obilježje, a u isto vrijeme i duhovnu životnost.

Treba imati jasno na pameti da ozračje probe ovisi o onima koji vodimo probu: mi koji radimo sa zborom, mi smo najčešće izvor reda ili nereda..., dangube ili rada..., produhovljenosti ili banalnosti..., a oni koji dođu na probu samo nas u tome slijede. Voditelj treba biti opušten, spreman našaliti se kako bi se proba odvijala u prikladnoj opuštenosti, ali opet ozbiljno i skoncentrirano. Po njegovom oduševljenom, vjerničkom i profesionalnom pristupu »poslu« pjevači će osjetiti da se bave svetim poslom, te će ga rado slijediti.

Voditelj zbora

Kad sam već spomenuo voditelja zbora, recimo ponešto i o njemu. Voditelj zbora je osoba koja je najvažniji oslonac na putu pjevačkog obrazovanja, pogotovo amaterskih zborova. Prema tome, osnovni temelj svakog rada u zboru pretpostavlja glazbeno kompetentnog, vještog i organizatorski sposobnog voditelja. Kad se uzme kakav priručnik iz dirigiranja pa kad se pročitaju sve karakteristike koje bi trebale resiti dirigenta zbora, čovjek bi rekao – pa treba da bude anđeo, nadčovjek... No, svjesni smo da većina vas koji ste ovdje okupljeni niste ušli u liturgijsko-glazbeni svijet jer ste za tu zadaću stručno osposobljeni, kao ni zato jer ste za tom zadaćom silno težili, nego jer ste ljudi dobre volje koji vole svoje župne zajednice, koji vole glazbu i crkveno pjevanje i kojima je stalo do toga da se na misama lijepo i skladno pjeva... To zapravo i jest pravi temelj koji će se tad lako nadograđivati osobnim radom i zalaganjem koje nikako ne smije izostati. Trudom i entuzijazmom, odgovornim pristupom preuzetoj dužnosti, korektnim odnosom s pjevačima... na taj način zborovođa gradi autoritet među pjevačima, i svi će članovi zbora to znati prepoznati i priznati.

3. Tijek pjevačke probe

U nastavku donosim jedan od mogućih konkretnih prijedloga za odvijanje pjevačke probe.

➤ 5-10 minuta: upjevanje

- vježbe upjevanja neka budu ciljane, s jasnom namjerom: katkad s naglaskom na intonaciji, katkad na disanju i dahu, katkad na ritmici, na izgovoru, na intervalima, rasponu..., ako nije uvjerljivo i sugestivno, tada i nema nekog smisla, pa je bolje odmah prijeći na sljedeći dio;

➤ 20-30 minuta: ponavljanje i utvrđivanje glazbenog programa za sljedeću nedjeljnu misu

- ponavljajući i osvježavajući manje poznati repertoar, pjevači će njime i »zagrijati glas« i upjevati se;
 - u ponavljanju otprije poznatih pjesama treba biti pažljiv – ne pjevati i gubiti vrijeme s onim što je sigurno poznato (ovo se može eventualnu učiniti ukoliko je u zbor nedavno stupilo više novih pjevača kojima pjesme nisu poznate, a to će 'stari' pjevači rado učiniti za novopridošle);
 - kad se ponavljaju pjesme koje su većini pjevača poznate, tad je dobro predložiti neki novi naglasak u izvedbi: poraditi na tempu, na dinamici, na izgovoru..., što će dobro poznatu i možda već dosadnu pjesmu učiniti zanimljivijom;
 - na probi što manje upotrebljavati instrument; od vježbanja bez instrumenta višestruka je korist: pjevači više sami nastoje oko intonacije pjesme, svaki pjevač bolje čuje sebe, lakše uočava pogreške, pa ih i sam ispravlja; to vrijedi kako za svakog pjevača napose, tako i za zbor kao cjelinu;
 - voditelj zbora neka ne pjeva stalno s pjevačima, nego neka ih pusti da sami pjevaju..., tek slušajući znat će što treba činiti, a i pjevači će tako shvatiti da trebaju imati inicijativu, a ne čekati da voditelj krene prvi;
- 30-40 minuta: zajedničko učenje nove kompozicije ili ponavljanje neke koja se ne pjeva već dulje vrijeme
- kad se radi o višeglasnim kompozicijama, tad se ne treba oslanjati na to da su stvari poznate: višeglasne kompozicije uvijek treba ponoviti – ne samo zajedno nego i po glasovima;
 - graditi skladbu dio po dio, ne mora se odmah sve učiniti; pritom paziti, ukoliko se radi o višeglasnoj kompoziciji, da ne zanemarimo druge pjevače kad se upustimo u vježbanje dionice pojedinog glasa;
 - već na početku nastojati oko točno otpjevanih dionica i odmah otklanjati ritmičke i melodijske pogreške;
 - bez obzira što su velikoj većini naših pjevača note tek orijentacijskog značenja, neka ih uvijek imaju u rukama: uz pomoć voditelja naučit će uočiti bar melodijske smjerove, možda trajanje neke note..., a već i slika partiture mnoge će podsjetiti na melodiju; s vremenom, i postupno, voditelj će moći doći do toga da uz njegovo pretpjevanje, ili uz instrumentalnu podršku zbor ili pojedina njegova glasovna, sekcija *a prima vista* pročita neku lakšu melodiju koju se potom treba samo utvrditi, a to je već puno;
 - kod spajanja dionica treba također ići postupno: npr. 'vanjski glasovi' (soprani i basovi),

zatim 'nutarnji glasovi' (altovi i tenori), pa tek potom svi zajedno; tu nema pravila, jer svaka kompozicija traži neko svoje rješenje, koje treba otkriti prije probe;

- i, na koncu, no nipošto nevažno – treba znati primijetiti i pohvaliti svaki trud i napredak;
- nakon zajedničke probe - proba za pojedine glasove
 - dobro nam je svima poznato koliko vremena ode na učenje višeglasne kompozicije, a i koliko ga se izgubi jer je potrebno posvetiti se svakom pojedinom glasu: vježbaš sa sopranima, pa s altovima..., a drugi (ne)strpljivo, uz žamor ili dremuckanje, čekaju da dođe i njihov red;
 - bilo bi dobro imati nekoga iz zbora tko bi mogao pomoći kad se pojedinačno uvježbavaju dionice kompozicije, no to je rijedak 'luksuz';
 - ukoliko nemamo mogućnosti da se za vrijeme probe podijelimo po glasovima kako bi se pjevači upoznali s novom višeglasnom kompozicijom, tad je moguće pojedini glas ostaviti nakon zajedničke probe da bi pjevači pojedinog glasa naučili svoju dionicu;
 - konačno, kad je potrebno, tad valja povećati broj proba ili organizirati posebne vježbe po glasovima.

4. Još ponešto uz temu

Već smo spomenuli da zbor ima svoju povijest koja njegove članove zbližava i povezuje. To dobro raspoloženje i prijateljsko ozračje treba uvijek promovirati i poticati. Zajednički izlet, proslava Sv. Cecilije, uz npr. zajedničku večeru, duhovna obnova za članove zbora... sve su to važni trenuci za produbljivanje zajedništva i ugodne, kršćanske klime među pjevačima. Nadalje, tu su imendani, rodendani, vjenčanja, pa i pogrebi članova zbora ili njihovih bližnjih, koji su također prigode koje treba uočiti i pravo vrednovati.

Koji put godišnje dobro je župljane potaknuti i pozvati da se pridruže radu zbora. Župni zbor sa svoje strane treba imati širom otvorena vrata svima koji mu se hoće pridružiti. O(p)stanak novih u zboru uvelike ovisi o klimi koju će netko osjetiti kad mu po prvi puta pristupi. Novopridošli pjevači katkad u zboru naiđu na odbojnost i neprihvatanje radi dobro znanog »starosjedilačkog« mentaliteta aktualnih članova zbora koji su katkad sumnjičavi, zatvoreni, nepovjerljivi... To i takvo raspoloženje treba uvijek otklanjati koliko god je moguće, a treba što više promovirati ugodno i lijepo ozračje dobrodošlice.

U planiranju rada s liturgijskim zborom od velike pomoći može biti neki oblik vođenja dnevnika rada. Ne mora to biti pedantno bilježenje dojmova s proba ili liturgijskih slavlja i drugih prigoda kod kojih zbor pjeva. Dovoljno je voditi evidenciju o tome što se kod kojega slavlja pjevalo. Ova evidencija je korisna jer može biti od znatne pomoći u planiranju liturgijsko-glazbenog repertorija za pojedina slavlja: ne samo da će se, kad se zna što se pjevalo kod prošlih prigoda, izbjeći učestalo ponavljanje istih pjesama, nego će biti na pomoć kako bi se za pojedina slavlja oblikovao ustaljeni program, što je čak i poželjno. ❁

Literatura:

- P. IOTTI, *Guidare un coro liturgico*, EDB, Bologna, 1990.
- J. JERKOVIĆ, *Osnove dirigranja II, Interpretacija*, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2001.
- R. PHILIPPE, *Cantare la liturgia*, ELLEDICI, Torino, 2003.
- M. VEUTHEY, *Il coro cuore dell'assemblea*, Ancora, Milano, 1998.
- K. THOMAS, *Metodo di direzione corale*, Guerini studio, Milano, 1998.

¹ Prilog je predavanje održano na Nadbiskupijskom seminaru za crkvene glazbenike, u Đakovu 5. ožujka 2011.

Nova biografska knjiga o Papi

»Benedikt XVI.: njemački Papa« naziv je biografske knjige na 720 stranica, koju je u kolovozu objavio vatikanski novinar Andreas Englisch. Svaka od dosadašnjih sedam godina Papina pontifikata opisuje se pod karakterističnim naslovima – od »Papa protiv volje« (2005.), preko »Godina Regensburga« (2006.) do 2010. - »Papa u oluji«, i 2011. godine u kojoj, prema Englischu, »Benedikt XVI. dolazi k sebi«. Na osebujan i osoban način Englisch opisuje politiku Svete Stolice, ali također piše o promjeni u svome odnosu prema Josephu Ratzingeru, koji se, kako priznaje, od »pratitelja na udaljenosti« pretvorio u »osobu vrijednu divljenja«.

»Nakon svijetlog primjera Karola Wojtyła trebao sam neprijatelja, s ljudske strane trebao sam protivnika osobi koja je rušila zidove među religijama, da bi priča bila dramatičnija, a taj je protivnik bio, računalo se, Joseph Ratzinger, novi Papa«, piše među ostalim Englisch, prenosi Kathpress. Andreas Englisch živi u Rimu od godine 1978. kao dopisnik i kolumnist za njemački »Bild«. Objavio je brojne knjige, prije svega o osobi Ivana Pavla II., kojeg je pratio na njegovim putovanjima. Među ostalima, autor je knjiga: »Ivan Pavao II.«, »Habemus Papam«, i »Čudo Katoličke Crkve«. IKA